

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

**Випуск 13 (56)
Частина I**

Заснований в 1996 році

Рівне – 2016

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 13 (56). Частина I. — Рівне: РДГУ, 2016. — 175 с.

Збірник наукових праць підготовлено за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Становлення і розвиток особистості людини як суб'єкта власного життя» (до 70-ліття з дня народження С.Пальчевського), організованої Управлінням освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації, Рівненським державним гуманітарним університетом і Рівненським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти 10-11 березня 2016 року та містить статті з питань освітнього середовища в ретроспективі та сьогоденні, соціалізації особистості в контексті парадигми життєтворчості та проблем, реалій і перспектив педагогічного менеджменту.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, вихователів та вчителів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Войтович Ігор Станіславович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славистичного університету);

Сверлюк Ярослав Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 3 від 31.03.2016 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 10 — 5.
2016

© Рівненський державний гуманітарний університет,

УДК: 37.- 022. 32

Д.В. СИНГАЇВСЬКИЙ, М.Г. САВЕЛЬЄВ

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
У СИСТЕМІ «КОЛЕДЖ – УНІВЕРСИТЕТ»**

Резюме. У статті розглянуто теоретичні та науково-методичні аспекти ефективності проектно-технологічної підготовки фахівців у системі «коледж-університет». Виокремлено зразок ефективної спільної практичної діяльності у комплексі «коледж-університет».

Ключові слова: ефективність, проектно-технологічна підготовка, фахівці, «коледж-університет».

Постановка наукової проблеми. Орієнтування України на входження в європейську спільноту передбачає якісне оновлення національної системи освіти, новий підхід до професійної підготовки майбутніх вчителів, що виявляється в інтегруванні освітніх закладів різних рівнів акредитації, упровадженні ступеневої підготовки фахівців за багатьма освітніми програмами.

На сучасному етапі розвитку вищої педагогічної школи досить гостро постало питання наступності в професійній підготовці майбутніх фахівців технологій у комплексі «коледж-університет» та істотного підвищення їхнього фахового рівня [3, 256].

Реформування вищої педагогічної освіти в Україні передбачає пошук шляхів та способів раціонального поєднання теоретичних психолого-педагогічних знань з уміннями застосовувати їх на практиці, а також оптимізації форм і методів навчання, удосконалення навчальних планів, програм та розвитку інноваційних педагогічних технологій. Сьогодні позначилося реалізацією програми структурного реформування вищої освіти в тісній взаємодії з іншими освітніми ланками, що забезпечує збереження досягнень минулого та національних традицій, приведення системи вищої освіти, і педагогічної зокрема, у відповідність зі світовими науковими здобутками та наявними бюджетними можливостями [2, 9].

Визначено, що розвитку комплексів «коледж-університет» в сучасній національній системі неперервної педагогічної освіти властиві тенденції: об'єднання зусиль вищих педагогічних навчальних закладів різних рівнів акредитації з метою уникнення дублювання напрямів спеціальностей, збереження належної матеріально-технічної бази; нормативне забезпечення діяльності багатопрофільних навчально-науково-виробничих, навчальних комплексів як однієї з форм інтеграції різних рівнів освіти; узгодження категоріального апарату; активізація роботи навчально-наукових комплексів педагогічного спрямування щодо поширення ступеневої освіти, приведення у відповідність особистісних потреб із запитами ринку праці та реальними бюджетними можливостями регіонів; раціоналізація навчально-методичної бази: використання інтегрованих навчальних планів і наскрізних програм психолого-педагогічної підготовки за різними освітніми кваліфікаціями, поліпшення кадрового потенціалу викладачів та студентського контингенту, упровадження модульного навчання і кредитно-рейтингової системи оцінювання знань студентів [5, 57].

Аналіз останніх досліджень. Важливі аспекти проблеми наступності відображені в дослідженнях Л. Артемової, А. Богуш, З. Борисової, О. Кононко, О. Коберник, Л. Костюченко, Н. Кудикіної, З. Плохій, О. Проскури, О. Савченко, О. Шапран та інших. Більшість сучасних дослідників розглядають наступність як дидактичний принцип (С. Годник, Ю. Кустов, М. Левочко, М. Махмутов, З. Михайлов та інші).

Сучасний стан проблеми наступності характеризується різнобічністю охоплення багатьох питань та неоднозначністю їх трактування і має комплексний характер. Це пояснюється тим, що дана проблема знаходиться на перетині актуальних напрямів педагогіки, психології, філософії, соціології і фізіології.

Виділення невіршених частин загальної проблеми та формування цілей статті.

1. Розглянути теоретичні та науково-методичні аспекти ефективності проектно-технологічної підготовки фахівців у системі «коледж-університет»

2. Викласти наукову новизну, теоретичне і практичне значення.

Метою статті є розкриття окремих аспектів ефективності проектно-технологічної підготовки фахівців у системі «коледж-університет»

Виклад основного матеріалу досліджень. Наступність є закономірною умовою цілісності та ефективності навчально-наукового процесу, фактором, який визначає логіку та послідовність навчання і виховання особистості на всіх вікових етапах, а тому має бути реалізована на рівнях презентації змісту освіти.

Ефективність наступності в навчально-науковому процесі досягається шляхом комплексного підходу до забезпечення дидактичних умов, що передбачає формування змісту освіти, організаційно-методичну роботу з педагогами та батьками, систематичне методичне забезпечення процесу навчання й виховання особистості. Навчання в комплексі «коледж-університет» організовано згідно навчальним планам, затвердженим в Інституті змісту та методів навчання Міністерства освіти та науки України та Головного Управління Середньої та Вищої Школи. Інтегровані навчальні плани дозволяють уникнути дублювання ряду предметів, які вивчаються і в коледжі, і у вузі. Вони виключають повторення, економлять час, дають можливість глибше вивчити головне – спеціальність.

Проектно-технологічна підготовка майбутніх вчителів технологій набула ефективності: теоретико-методологічне обґрунтування наступності у комплексі «коледж-університет» ґрунтується на діяльнісному, пізнавальному, торчому підходах та на використанні перцептивно-інтерактивної компетентності майбутніх вчителів технологій на формуванні складових проектно-технологічної підготовки майбутніх фахівців.

© Д.В. Сингаївський, М.Г. Савельєв, 2016

Зразок ефективної спільної практичної діяльності у комплексі «коледж-університет»

Змістовне навчально-методичне забезпечення при підготовці майбутніх фахівців має зумовлювати необхідність досягнення відповідного рівня проектно-технологічної підготовки в особистісній готовності, творчих задумів та професійній діяльності сучасного фахівця. Застосування ефективної спільної практичної діяльності у комплексі «коледж-університет» забезпечує оптимізацію структури та змісту проектно-технологічної підготовки майбутніх фахівців.

Висновки і перспективи. Результати дослідження свідчать про ефективність розробленої комплексної програми. Статистична обробка отриманих даних підтвердила ефективність розробленої теоретичної моделі наступності проектно-технологічної підготовки молодших спеціалістів у коледжі та бакалаврів університету.

Наступність прослідковувалася не лише в послідовності викладання дисциплін, але й у використанні форм, методів та технологій професійної організації навчально-виховного процесу. Основними формами організації навчально-пізнавальної діяльності під час експерименту стали лекції, аудиторні, лабораторні та практичні заняття, самостійна робота, позааудиторна робота, виконання студентами індивідуальних науково-дослідницьких проектів, практична підготовка.

Важливою умовою вдосконалення процесу професійної підготовки студентів є спеціально організоване, науково обгрунтоване педагогічне керування навчальною діяльністю, що передбачає поетапну реалізацію її відповідних цілей, функцій і структури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Коберник О. Проектно-технологічна система трудового навчання / О. Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти: Науково-методичний журнал. – К., 2003. – № 4. – С. 8-9.
3. Костюченко Л.В. Наступність у професійній підготовці майбутнього вчителя / Л.В. Костюченко // Підготовка студентів до майбутньої професійної діяльності: теорія і практика: наук.-теорет. посіб. за матеріалами III Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. «Сучасні проблеми професійної підготовки майбутнього фахівця: інноваційний досвід і перспективи». – Переяслав-Хмельницький, 2010. – Вип. 3. – С. 256 – 257.
4. Левочко М.Т. Проектування методичної системи освіти при підготовці фахівців у системі «коледж-університет» / М. Т. Левочко // Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація: збірник тез доповідей учасників VI міжнародної наукової конференції; Держ. ком. стат. України; ред. кол.: І.І. Пилипенко (гол. ред.) [та ін.]. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство». 2009. – С.52-56.
5. Шапран О.І. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. за кредитно-модульною системою навчання для студентів магістратури / Ольга Іллівна Шапран. – Переяслав-Хмельницький: «СКД», 2008. – 76 с.

Д.В. СИНГАЙВСКИЙ, Н.Г. САВЕЛЬЕВ. ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ В СИСТЕМЕ «КОЛЛЕДЖ - УНИВЕРСИТЕТ»

Резюме. В статье рассмотрены теоретические и научно-методические аспекты эффективности проектно-технологической подготовки специалистов в системе «колледж-университет». Выделены образцы эффективной совместной практической деятельности в комплексе «колледж-университет».

Ключевые слова: эффективность, проектно-технологическая подготовка, специалисты, «колледж-университет».

D.V. SYNHAYIVSKYY, N.G.SAVELYEV.DESIGN AND TECHNOLOGICAL EFFICIENCY OF PROJECT TRAINING SYSTEM «UNIVERSITY – COLLEGE»

The summary. The article discusses the theoretical, scientific and methodological aspects of the efficiency of design and technological training in system «college-university». Example of thesis there is determined an effective common practice in complex «college-university».

Key words: efficiency, design and technological training of specialists, «university-college».

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф., член-кор. АПСН І.В. Малафійк.

Одержано 22.02.2016 р.

УДК: 37: 616. 896 - 053. 2

О.І. КОСАРЕВА

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З РІЗНИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ (НА ПРИКЛАДІ ДІТЕЙ З РАННІМ ДИТЯЧИМ АУТИЗМОМ)

Резюме. В статті виділені ознаки дітей з раннім дитячим аутизмом; розкриті психологічні особливості навчально-виховної роботи з аутичними дітьми, а саме: розвиток відчуттів і сприйняття, зорово-моторної координації; розвиток навичок самообслуговування; розвиток мовлення та комунікативних здібностей.

Ключові слова: діти з різними освітніми потребами, ранній дитячий аутизм, навчально-виховна робота.

Постановка проблеми. Покликання педагога полягає у створенні умов для розвитку кожної дитини з урахуванням її можливостей. На сучасному етапі розвитку суспільства значно збільшилася кількість дітей з порушеннями нормального розвитку. Кількість дітей зі складними розладами розвитку складає 2-3 %, однак значно більше дітей є «межовими». Їх розвиток може бути наблизений до нормального лише за умови правильного виховання і спеціального навчання, спрямованого на коригування недоліків, просування у загальному розвитку і соціалізації [3].

До дітей із особливими освітніми потребами належать діти з порушеннями інтелекту; з відхиленнями у пізнавальному розвитку; з порушеннями слуху; з порушеннями зору; з порушенням опорно-рухового апарату; з порушеннями мовлення; з порушеннями поведінки і діяльності; з важкими комплексними порушеннями; з емоційними розладами, у тому числі з раннім дитячим аутизмом [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розлади спектру аутизму (РСА) представляють особливий тип порушення психічного розвитку, що виникає на основі біологічної дефіцитарності дитини (С. Барон-Коен, Л. Вінг, Л. Каннер, К. Лебединська, І. Мамайчук, О. Мастюкова, О. Нікольська, Б. Римланд, В. Синьов, Т. Скрипник, В. Тарасун, О. Хохліна, Е. Шоплер, Д. Шульженко, А. Чупріков та ін.). Описано клінічні характеристики основних аутистичних синдромів (синдром Каннера та синдром Аспергера) та систематизовано дані про аутичну симптоматику при різних захворюваннях: важкі захворювання ЦНС; шизофренічний процес; уроджені енцефалопатії інфекційного походження; уроджені дефекти обміну речовин; дегенеративні захворювання; генетичні захворювання; поствакцинальні ускладнення. Останнім часом надходить все більше підтверджень того, що РСА найчастіше спричиняються геномною патологією (Е. Вейкфілд, Е. Язбак), для запуску патологічного механізму потрібен додатковий зовнішній фактор (вакцинація, захворювання, стрес тощо) [8].

Результати наукових досліджень з питань аутизму (К. Гілберт, Т. Пітерс, Л. Шипіцина та ін.) констатують великий розрив між теоретичними знаннями про аутизм та практичними можливостями допомоги особам з аутизмом та їхнім родинам.

Метою статті є розкриття психологічних особливостей навчання і виховання дітей з раннім дитячим аутизмом.

Виклад основного матеріалу. Ранній дитячий аутизм (РДА) є одним з найбільш складних порушень психічного розвитку і відноситься до групи так званих первазивних (тобто всепроникаючих) розладів. Формується цей синдром у своєму повному вигляді до 2,5-3-річного віку. Клінічна картина синдрому більшістю авторів характеризується як поліморфна і суперечлива (К. Лебединська, О. Нікольська, Е. Баєнська, М. Ліблінг та ін.) [4].

Виділяють наступні характерні ознаки РДА:

- відсутність потреби в контактах з оточуючими
- відчуженість від зовнішнього світу;
- слабкість емоційного реагування на присутність близьких людей;
- нездатність диференціювати людей та предмети;
- недостатня реакція на зорові та слухові подразники;
- прихильність до збереження незмінності оточуючого світу (феномен тотожності за Л.Каннером);
- неофобії (боязнь нового);
- одноманітна поведінка зі схильністю до стереотипних, примітивних рухів;
- мовленнєві порушення [5].

ЗМІСТ

Малафійк І.В. Життя як спалах зірки.	3
Оксенюк О.В. Імпресинги творчої лабораторії освітології С. Пальчевського.	5
Белова С.А. Шляхи гуманізації навчально-виховного процесу у Бременській педагогічній школі початку ХХ ст.	8
Дзюбишина Н.Б. Естетичне виховання учнів в експериментальних школах міжвоєнної Чехословаччини.	11
Яроцук Л.Г. Моніторингові дослідження в Європі як сучасний метод діагностики знань.	14
Левчук І.Б. Просвітницькі аспекти благодійницької діяльності православних братств Волині 2 пол. ХІХ – поч. ХХ ст.	19
Ваколюк А.М. Особливості фізичного виховання школярів у педагогічній діяльності А. Макаренка.	22
Толкова Т.М. Досвід функціонування дослідницьких університетів Сполучених Штатів Америки.	25
Біліченко П.Г. Етапи просвітницької діяльності родини українських меценатів Терещенків.	28
Марчук О.О. Основні напрями діяльності Волинського гімнастичного товариства „Сокіл” на початку ХХ століття.	30
Сорочинська Т.А. Сучасна концепція філософії освіти в Україні.	33
Шикула Р.Р. Музейна педагогіка: розуміння основних наукових дефініцій майбутніми вчителями в галузі природознавства.	36
Мельник О.В. Освітня діяльність Миколи Ковальського (друга половина 1990-их – середина 2000-их років).	38
Солодовник А.О. Генезис поняття освітнього середовища у педагогічній думці України (20-і рр. ХХ - початок ХХІ століття).	42
Чижик Т.Г. Проблема визначення параметричних характеристик розвитку учнів загальноосвітніх шкіл.	48
Шелюк Г.В. Роль журналу “Церковно-приходская школа” в розвитку початкових шкіл духовного відомства.	51
Мосієвич Ю.О. Прогресивні тенденції розвитку польської освіти Волинської губернії другої половини ХІХ – початку ХХ ст.	54
Чередняк Ю.М. Роль Б. Н. Мітюрова у розвитку персоналістичного напрямку в історії педагогіки.	57
Паламарчук Л.Б. Соціокультурні знання як гуманістичне підґрунтя вивчення географії.	61
Калаур С.М. Обґрунтування доцільності розробки системи професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до розв’язання конфліктів.	64
Петрук Л.П. Народні традиції як засіб соціалізації особистості у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського.	69
Мартинюк Л.В. Музична слухацька діяльність учнів підліткового віку.	72
Маліновська Н.В. Особливості організації мовленнєвого спілкування дітей з різними освітніми можливостями в умовах спільного навчання.	75
Шевчук О.А. Дотримання стилю здорового способу життя як передумова успішної соціалізації студентської молоді.	78
Гураль У.М. Практичні методи формування в молодших спеціалістів комерційних коледжів конфліктологічної компетентності у розв’язанні професійних конфліктів.	84
Фрідріх А.В. Формування у майбутніх фахівців національної самосвідомості.	87
Волошко Г.В. Підготовка майбутніх робітників соціальної сфери до створення профілактичної соціальної реклами.	89
Степанова О.І. Особливості мовленнєвого спілкування педагогів дошкільних навчальних закладів з дітьми, які мають різні освітні можливості.	93
Бісовецька Л.А. Проблема формування особистості школяра на сучасному етапі розвитку освіти.	96
Косарєва Г.М. Виявлення структури толерантного ставлення майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до дітей з особливими потребами.	99
Галатюк М.Ю., Галатюк В.М. Управління розвитком індивідуальних здібностей та самореалізації учнів загальноосвітніх навчальних закладів.	103
Падалка О.І. Взаємини дітей дошкільного віку з різними освітніми можливостями у процесі спільного навчання.	107
Грицюта О.Ф. Психолого-педагогічні особливості подолання стресу, психічної травми та посттравматичного синдрому в постраждалих від військових дій.	110
Малафійк І.В., Кривко М.П. Єдність управлінського та дидактичного циклів як основа формування суб’єкта навчального пізнання.	113
Міщук Н.Й., Степанюк А.В. Моделювання природничо-наукової освіти школярів на основі інтеграційного підходу.	116
Семенов О.С. Методологічні та практико-нормативні засади функціонування змісту діяльності позашкільного навчального закладу.	119
Янцур М.С. Теоретичні засади методичної підготовки майбутніх вчителів технології.	124

Штельмах Г.Б. Концепція особистісно діяльній освіти у професійній підготовці вчителів іноземної мови.	129
Сингаївський Д.В., Савельєв М.Г. Ефективність проектно-технологічної підготовки фахівців у системі “Коледж – Університет”.	133
Косарева О.І. Психологічні особливості навчання і виховання дітей з різними освітніми потребами (на прикладі дітей з раннім дитячим аутизмом).	135
Федорова М.А. Психологічні основи виховання моральних цінностей особистості.	138
Смолюк С.В. Перспективи проектування розвивального освітнього середовища сучасної початкової школи.	141
Яницур Л.А. Особливості методики проведення занять з образотворчої діяльності у групах із змішаним віковим складом.	144
Коваль В.В., Коваль В.В. Професійно-прикладна фізична підготовка учнів профтехучилищ: історичний досвід і сучасні умови використання.	149
Шевців З.М. Теоретичні основи інклюзивної педагогіки.	152
Осіпчук Н.В. Європейський контекст вивчення іноземної мови у вищій школі.	155
Павленко А.С. Управління процесом виховання в загальноосвітніх навчальних закладах.	158
Кострубань Р.В. Необхідність впровадження в навчальний процес структурної моделі для формування толерантності студентів педагогічних коледжів.	161
Філоненко Р.С. Історія розвитку та сучасний стан управління освітою.	164
Шроль Т.С. Змішане навчання як нова форма організації ІКТ-освіти.	166
Відомості про авторів.	171